

Sociální práce/Social work

▪ Označení mnoha různých metod pomoci lidem, kteří své potřeby nemohou saturovat. V 19. století se tyto metody týkaly zejména ekonomické pomoci, později se rozšířily na duševní, emocionální a sociální složku.

▪ Sociální práce se realizuje v sociálních službách a jejich prostřednictvím.

Sociální politika

▪ Sociální práce podléhá ve své teorii i praxi *sociální politice*, která vymezuje akční pole sociální práce a podmínky, za kterých může (případně i musí) ve společnosti operovat.

Sociální politika

▪ Dle Ottova slovníku naučného sociální politika je praktickou snahou, aby společenský celek byl uspořádán co nejideálněji. Jako věda je tedy v tomto případě chápána jako souhrn zásad směřujících k odstranění nebo zmírnění „vad společnosti,“ zejména těch, které lze nazvat sociální otázkou.

Sociální politika

▪ Dle českého ekonoma, politika a filozofa Karla Engliše se jedná o *praktické snažení, aby společenský celek byl vypěstěn a přetvořen co nejideálněji. Hybným pérem sociální politiky není milosrdenství, nýbrž spravedlnost a společenská účelnost.*

Sociální politika

▪ Dle českého ekonoma Josefa Macka musí sociální politika pronikat veškerou politikou, především pak politikou hospodářskou. Jedině tak může být především politikou preventivní.

Sociální politika

Štefan Strieženec: „Sociální politika formuje uspořádání v konkrétní společnosti, stanovuje rozsah sociální ochrany, sociální záměry, prevenci sociálně dezintegračních procesů, dotváří komplexní životní podmínky, zdravotní, vzdělávací, pracovní, sociálně-ochranné a pracovně-právní vztahy, včetně péče o životní prostředí a pracovní prostředí.“

Sociální politika

▪ Dle Tomeše je sociální politika soustavné a cílevědomé úsilí jednotlivých sociálních subjektů (např. státu, nestátní organizace) o změnu nebo udržení a fungování svého nebo jiného sociálního systému.

Společné znaky definic

▪ Prospěšnost občanům. Cílovou skupinou může být celá populace nebo specificky vymezená skupina

▪ Vázanost na ekonomické a mimoekonomické cíle společnosti (např. udržení minimálního příjmu)

▪ Užívání nástrojů umožňujících přerozdělování (redistribuci) zdrojů. Redistribuovány mohou být nejen finanční prostředky, ale i příležitosti.

Cíl sociální politiky

▪ Čelit sociálním a ekonomickým ohrožením, s nimiž se lidé v průběhu svého života setkávají (tzv. kuratela), případně vytvářet příznivé podmínky pro rozvoj jedinců a sociálních skupin (tzv. prevence).

▪ Cílem sociální politiky je poskytovat občanům sociální jistoty, umožnit jim přiměřený životní způsob a realizaci ústavou zaručených lidských (občanských) práv.

Východiska sociální politiky

- Tradice
- Předpoklady (realita)
- Očekávání občanů
- Možnosti

Jaká by měla sociální politika být?

- Transparentní – aby bylo zřejmé o co usiluje, co a jak přerozděluje
- Pravdivá – aby její deklarace odpovídaly praktickým činům
- Motivující – aby vedla občany k aktivitě a nekonzerovala chudobu
- Preventivní – nejlepší pomoc je ta, kterou nebylo třeba vůbec poskytnout

Aktivní a pasivní soc. politika

- Aktivní (perspektivní) - Snaží se svými opatřeními předcházet vzniku sociálních problémů (např. aktivní politika zaměstnanosti)
- Pasivní (retrospektivní) – zmírňuje následky, zaměřuje se na řešení již vzniklých sociálních problémů

Vymezení základních pojmů

- Sociální suverenita a sociální bezpečí* – základní charakteristiky postavení člověka v životě, o které vědomě či podvědomě usiluje každý jedinec a v určité míře i celá společnost
- Sociální bezpečí (bezpečnost)* – stav, kdy je garantováno naplnění základních sociálních práv jedinců ve společnosti.
- Sociální suverenita* – v případě, že se člověk cítí bezpečně, vykazuje vysokou sociální suverenitu, odvalu a výkonnost.
- Opakem výše uvedeného je sociální závislost a sociální ohrožení

Sociální jistoty

- Jedna z hlavních funkcí sociální politiky je pomáhat lidem zbavovat se obav z budoucnosti utvářením sociálních jistot
- Je nutné přesně charakterizovat o jaké jistoty jde a kdo a jak je má zabezpečovat.

Sociální zabezpečení

- Sociální zabezpečení je mechanismem jak dosáhnout sociálního bezpečí.
- Sociální zabezpečení je souhrnným označením pro všechny sociální instituce poskytující občanům radu (poradenství), ochranu, materiální a peněžní plnění (dávky), služby a azyl (např. ústavní péči).
- Jejich cílem je uspokojování *sociálních potřeb v případech:

- Nemoci a zdravotního poškození
- Invalidity
- Nezaměstnanosti
- Stáří
- Mateřství a rodičovství
- Úmrtí živitele

*Uznané sociální potřeby

- Ne všechny potřeby jednotlivců nebo skupin jsou státem uznanými sociálními potřebami.
- Uznanými sociálními potřebami se stávají:
 - Projevují-li se pravidelně a ve zvýšeném výskytu
 - Ovlivňují společenský vývoj

-Jejich řešení se stává sociálním programem společnosti

Tři pilíře sociálního zabezpečení

■ *Sociální pojištění* (důchodové, zdravotní, nemocenské, na politiku zaměstnanosti)

■ *Státní sociální podpora* (zejména rodiny s nezletilými dětmi)

■ *Sociální pomoc* (včetně sociálních služeb) pro nejpotřebnější občany

Sociální práva

■ Uvedena v Listině základních práv a svobod, Evropské sociální chartě

■ Např.: právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a dobrého jména

■ Právo na příležitost vydělat si na živobytí ve svobodně zvoleném zaměstnání

■ Právo svobodně se sdružovat s jinými na ochranu svých hospodářských a sociálních zájmů

■ Právo na bezpečné pracovní podmínky

■ Právo na spravedlivou odměnu za odvedenou práci

Sociální potřebnost a sociální událost

■ Nejsou-li sociální potřeby uspokojovány, vzniká sociální potřebnost či sociální událost

■ *Sociální potřebnost* – takový nedostatek zdrojů, že dotyčný nedokáže uspokojovat základní

životní potřeby. Součet příjmů v rodině nedosahuje zákonem stanovené hranice *životního minima*

■ Není důležité, jak k situaci došlo, podstatný je pouze současný stav

■ Nástrojem řešení je sociální podpora

Sociální událost

■ Úplná nebo částečná ztráta pojištěného příjmu

■ Něčí situace se určitým způsobem zhoršila

■ Nezáleží na tom, zda je důsledkem pouze snížení příjmu např. z nadprůměru na průměr

■ Nástrojem řešení sociální události jsou (obvykle obligatorní) pojištěnečné systémy. (důchodové pojištění, nemocenské pojištění a pojistné na aktivní politiku zaměstnanosti).

Hlavními sociálními událostmi jsou:

■ Nemoc, úraz

■ Těhotenství

■ Narození dítěte

■ Invalidita

■ Stáří

■ Smrt rodinného příslušníka (živitele)

Životní úroveň

Dosažený stupeň rozvoje uspokojování fyzických, materiálních a duchovních potřeb člověka a podmínky, za kterých se tyto potřeby uskutečňují.

Nejčastější ukazatele:

Zdravotní stav obyvatelstva, vzdělání a kvalifikace, pracovní podmínky, výživa, zaměstnanost, spotřeba a úspory, doprava, bydlení, oblékání, rekreace a zábava, dodržování lidských práv

Životní minimum

■ Souhrn statků a služeb, které umožňují domácnosti nebo jednotlivci uspokojovat jejich potřeby v míře uznané společností v dané etapě vývoje za minimálně nezbytné

■ Životní minimum vyjádřené v konkrétní peněžní výši je hranicí, která odděluje osoby „chudé“ a osoby „nechudé.“

Životní minimum

■ *Sociální minimum* (životní minimum)

-tohoto minima dosahuje jednatel nebo rodina, kteří uspokojují své potřeby na společensky minimálně přijatelné úrovni. (nastává stav hmotné nouze)

■ *Existenční minimum*

- Je nižší než životní minimum. Uspokojuje pouze základní životní potřeby člověka (vzduch, voda, potrava, úkryt). Není-li naplněno, je ohroženo zdraví a život.

Zaviněná a nezaviněná nouze

■ *Stav nouze zaviněné* – občané, kteří se práci vyhýbají, maří součinnost s úřadem práce, neplní svou vyživovací povinnost, atd.

■ *Stav nouze nezaviněné* – způsobené souhrnem nepříznivých okolností

Právo sociálního zabezpečení

Principy

■ Princip sociální spravedlnosti

■ Princip sociální solidarity

■ Princip subsidiarity

■ Princip participace

Princip sociální spravedlnosti

- Spravedlnost právní – souhrn právních norem a zásad, kterými rozlišujeme, co je právní a co protiprávní

- Spravedlnost sociální – vymezuje pravidla přerozdělování prostředků veřejného blahobytu

Zásady sociální spravedlnosti

■ Každému stejně – realizovatelná pouze v omezeném měřítku

■ Každému podle jeho potřeb – práce je rozdělena podle schopností a sil, výsledky práce však podle potřeb jednotlivců

■ Každému podle jeho zásluh – nutné určit, co je více či méně záslužné

Princip sociální solidarity

(vzájemné podpory, sounáležitosti)

■ Solidarita dobrovolná (fakultativní) – poskytnutí daru či příležitosti závisí výhradně na rozhodnutí donátora

■ Solidarita obligatorní – stát zavazuje subjekty k účasti (např. zdravotní pojištění, důchodové pojištění)

Další druhy solidarity

■ Mezigenerační

■ Zdravých s nemocnými

■ Bohatších s chudšími

■ Bezdětných s rodinami s dětmi

■ Zaměstnaných s nezaměstnanými

Princip subsidiarity

■ Každý jedinec je povinen využívat své vlastnosti, vůli, schopnosti a dispozice k budování sociálního bezpečí svého a svých bližních

■ Každý je povinen nejdříve pomoci sám sobě a své rodině. Teprve v případě selhání je možno žádat o intervenci jiná společenství (neziskové organizace, obec). Stát je možností poslední volby.

Princip participace

■ Princip podílení se na procesu projektování a realizace sociální politiky. Člověk se mění z objektu sociální politiky na plnoprávný a odpovědný subjekt sociální politiky.

EU – snahy o harmonizaci

- Koordinace sociálních politik, tak aby migrující jedinci nepřicházeli o své nároky
- Zachování nabytých práv (započtení let do důchodu, výplata důchodu do cizí země, atd.)
- Aplikace práva jedné země (tam kde jedinec pracuje)
- Pravidla rovného zacházení (stejná pravidla pro občany i migranty)

Právo sociálního zabezpečení

- 1) Sociální pojištění
- 2) Veřejné zaopatření
- 3) Sociální péče (Sociální pomoc, Sociální služby)

1) Sociální pojištění

■ Pro případ sociální události musí osoba přispívat do systému (účastnit se systému sociálního pojištění)

Druhy sociálního pojištění:

- Zdravotní pojištění
- Nemocenské pojištění
- Důchodové pojištění

a) Zdravotní pojištění

Zákon o veřejném zdravotním pojištění

- Je povinné pro všechny

- Účast vzniká narozením (nutný trvalý pobyt)

- nebo prací pro zaměstnavatele v ČR

- Vzniká povinnost odvádět pojistné (13,5% z vyměřovacího základu)

- Plátcem je zaměstnanec i zaměstnavatel

- Státní pojištěnci – pojištění platí stát (důchodci, osoby na rodičovské dovolené, studenti, osoby ve VTOS)

b) Nemocenské pojištění

■ Zákon 54 o nemocenském pojištění zaměstnanců z roku 1954

- Povinné pro osoby vykonávající závislou činnost

- Pro OSVČ není povinná

- Řeší případy krátkodobé pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz po dobu nejdéle 1. roku

- Systém dávek se vztahuje také na těhotné a matky

Dávky nemocenského pojištění

■ Nemocenské

■ Ošetřovné (při ošetřování člena rodiny)

■ Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

■ Peněžité pomoci v mateřství

Nemocenské

- Pracovní neschopnost určuje lékař

- První tři kalendářní dny nemoci nejsou vypláceny

- Do 30 kalendářního dne 60% denního vyměřovacího základu, od 31 do 60 dne, 66% a od 61 dne 72%

- Poskytují se maximálně jeden rok (může být SSZ prodlouženo až o jeden rok)

Podpora při ošetřování člena rodiny

- Tzv. „na paragraf“

- Jen pro zaměstnance. OSVČ nemají nárok

- Péče o nemocné dítě do 10 let věku aj.
- Podmínkou je společné trvalé bydliště (nevztahuje se na dítě do 10 let)
- Nejvýše 9 kalendářních dnů (existují výjimky)
- 60% denního vyměřovacího základu

Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství

- Dávka se poskytuje ženám, jež vykonávají práce zakázané pro těhotné, kojící a pečující o malé děti.
- Platí i pro práce jinak nerizikové, pokud tak stanoví lékař
- Zaměstnavatel má povinnost převést na jinou práci. Pokles výdělku je vyrovnáván vyrovnávacím příspěvkem
- Může být poskytován až do věku 9 měsíců dítěte

Peněžitá pomoc v mateřství

- Poskytuje se od nástupu na mateřskou dovolenou až do jejího skončení (28 týdnů).
- Začíná 6 – 8 týdnů před porodem
- U dvojčat a trojčat (37 týdnů)
- Po celou dobu 69% denního vyměřovacího základu

c) Důchodové pojištění

- Zákon o důchodovém pojištění 155/1995
- V ČR je užíván tzv. průběžný systém (Pay as you go)
- Zdroje vyprané od ekonomicky aktivních jsou ihned přerozděleny důchodcům
- Od roku 2030 odchod do důchodu v 65 letech
- Povinná účast na pojištění 35 let

- Důchody přímé – Starobní a invalidní
- Důchody nepřímé – vdovské, vdovecké a sirotčí